

Příloha k protokolu o SZZ č.

Jméno: **PhDr. Bc. David FRANTA**

Vysoká škola: **Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích**

Filozofická fakulta JU

Obor: **Bohemistika navazující**

Vedoucí diplomové práce

doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Datum odevzdání posudku: **25. 8. 2017**

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Aorist a imperfektum v české gramatografii od 16. do poloviny 19. století

téma

Tématem diplomové práce se stalo sledování vývoje jednoduchých minulých časů, aoristu a imperfekta. Cíl práce byl původně širší, ale jak autor postupně odkrýval zpracování aoristu a imperfekta v mluvnicích, názory na jejich ústup a postupný zánik, oživený zájem o ně v počátcích národního obrození, snahu o rekonstrukci jejich tvarů ještě v době před Janem Gebauerem, musel své výklady zasadit do pevného rámce a zůstat v rovině teoretické. Další postup věnovaný užití těchto jednoduchých časů v literárních dílech byl jen naznačen, neboť by už byl překročen rozsah diplomové práce.

Práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola nazvaná *Současný stav bádání* má tři součásti. V první podkapitole se autor zabývá gramatickou kategorií času z hlediska obecné a kontrastivní lingvistiky. Konstatuje, že morfologický čas se nemusí zcela shodovat s časem reálným, definuje základní reálné časy, které vyjadřují časovou zakotvenost dějů vzhledem ke komunikační době. Uvádí pro ně další termíny – primárně relativní, základní, absolutní, faktické, objektivní, využívá výkladů o stupni gramatikalizace a rozvinutosti těchto časů. Náležitou pozornost věnuje i sekundárně relativním, poměrným časům. V závěru podkapitoly shrnuje základní časy současné češtiny. Druhá podkapitola pohlíží na aorist a imperfektum z hlediska diachronní a komparativní lingvistiky. Popisuje obecně jejich vývoj od praindoevropštiny přes praslovanštinu, staroslověnštinu, starou češtinu až k češtině obrozenecké. Při výkladu D. Franta vychází z poznatků našich předních lingvistů a filologů. Svá tvrzení demonstruje v tabulkách s paradigmaty aoristů a imperfekt v řečtině, latině, staroslověnštině a v těch slovanských jazycích, v nichž se jednoduché minulé časy vyskytují dodnes. Ve třetí podkapitole se podrobně zabývá aoristem a imperfektem ve vývoji českého jazyka. Demonstruje jejich tvary v textech ze 14. století, v nichž je užití aoristů a imperfekt ještě vyvážené, zatímco v pozdějších textech začínají převažovat doklady s préterity složenými. Potvrzuje ústup jednoduchých minulých časů v 15. století a prudký nárůst složeného minulého času až do roku 1600. Pracuje s daty Diakorpu, statistické šetření provádí pomocí webového nástroje SyD. Vývoj poměru mezi slovesnými variantami znázorňuje i graficky. Jak pokročilo neporozumění imperfektu, ilustruje na příkladech téhož slovesa v několika vydáních kancionálové písně *Velikonoční*. Relikty starých jednoduchých časů v nářečích dokládá z ČJA i z *Českých nářečních textů*. Projevují se jako tzv. pohyblivé morfy v 1. os. sg. a pl. u sloves v préteritu (*robilech, robilichmy, mēlach*), ale i u zájmen (*jach šel*) a jinde. Podobné jevy připomíná i z nářečí slovenských (s. 38–39).

Druhá, obsáhlejší kapitola je soustředěna na aorist a imperfektum ve filologickém metajazyku od 16. do poloviny 19. století. V této kapitole se D. Frantovi podařilo ukázat úsilí gramatografů a filologů o uchopení problematiky minulých časů a jejich tvarů. Od konstatování, že aorist a imperfektum jsou archaismy v Gramatice náměšťské (1533) přes neustálené pojetí jejich významu i funkce v době barokní se dostává až k filologům národního obrození. V samostatných podkapitolách se zaměřuje na čtyři významné filology zabývající se touto problematikou. Zjišťuje, že ani Dobrovský neměl ujasněny koncovky aoristu a imperfekta, nerozlišoval dobře jejich tvary a dopouštěl se omylů. Jeho žák a pokračovatel Hanka se zabýval tvořením aoristu a imperfekta dlouhodobě, vrátil se k němu v mluvnici podle Dobrovského. Prosté minulé časy chápal v některých oblastech jako výhodnější než opisný minulý čas, vyzkoušel je v jazyce básnickém. Pokoušel se i o tvary duálové, leč šlo často o pokusy chaotické. Franta Šumavský, žák obou předchozích filologů, rozlišil formy aoristu a imperfekta v Rukopise královédvorském, ale hledal ideální varianty jednoduchých préterit ovlivněn řečtinou a latinou. Pochopil systém slovesných časů ve stč., ale vytvářel kuriózní, neadekvátní tvary. Nejdále pokročil Šafařík, který se usilovným studiem jazykovědným i historickým dobral před J. Gebauerem k přesnějším výsledkům než jeho předchůdci. Rozlišil správně aorist od imperfekta, tvary aoristu asigmatického a sigmatického, hodnotu výsledků jeho bádání však snižovala neseřízná pramenná základna z Rukopisů.

Diplomová práce Davida Franty přináší souvislý přehled o jednoduchých minulých časech, jejich funkci, tvoření tvarů, vývoji i zániku. Rozšiřuje tento pohled připomenutím znovuoživeného zájmu ve službách národního uvědomování, důkladně popisuje tápání a hledání systému správných tvarů v době „předgebauerovské“. Obsahuje bohatý soubor pramenů a sekundární literatury, s níž David Franta obratně a cílevědomě pracoval. Prokázal výtečné schopnosti lingvisty, který nejen zpracoval obsáhlé penzum vědomostí, ale uměl poznatky s erudicí aplikovat na materiál, konfrontoval výsledky lingvistického bádání a dospěl k vytčenému cíli. To vše svědčí o mimořádném zaujetí pro zvolené téma. Jeho důkladnost, pracovitost a svědomitost se projevuje v širokém přehledu nejen o tématu lingvistickém, ale i v poučenosti o literární historii vážící se k národnímu obrození, v kultivovaném vyjadřování a přesné terminologii. Drobné překlepy jsou irelevantní.

Doporučuji práci k obhajobě.

Návrh na klasifikaci bakalářské práce: **výborně**

Otázky k obhajobě:

Proč si autor zvolil tak obtížné téma? V čem je pro dnešní dobu důležité studium období národního obrození?

.....
podpis vedoucí diplomové práce

V Českých Budějovicích dne 25. srpna 2017

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------

*) Nehodící se škrtněte